

Bogdan Klepacki✉

Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie

Agnieszka Rasilewicz

Wenko Sp. z o.o.

Domy pomocy społecznej jako czynnik aktywizacji rozwoju obszarów wiejskich oraz ich przestrzenne rozmieszczenie w Polsce

Streszczenie. W opracowaniu autorzy podjęli problematykę dywersyfikacji źródeł dochodów ludności wiejskiej, a więc szans na ich kreowanie ze źródeł innych niż rolnictwo. Stwierdzono, że na terenach wiejskich w przyszłości większą rolę będą odgrywały działalności niszowe, a jednym z nowych kierunków działalności może być tworzenie domów spokojnej starości na wsi. Wysycenie kraju w takie jednostki jest zróżnicowane. Najwięcej ich jest w województwach największych, najludniejszych i najbardziej zurbanizowanych. Pod względem dostępności natomiast najkorzystniejsza jest sytuacja w województwie opolskim, świętokrzyskim i warmińsko-mazurskim. Na terenach wiejskich najczęściej było domów pomocy społecznej w województwie mazowieckim, małopolskim, wielkopolskim i śląskim. Biorąc pod uwagę jednak populację województw, najkorzystniejsza była sytuacja w województwach: pomorskim, opolskim i śląskim. Największa dostępność miejsc wystąpiła natomiast w województwach pomorskim, opolskim, mazowieckim i śląskim.

Słowa kluczowe: domy pomocy społecznej, wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich

Wstęp

W Polsce obszary wiejskie w 2014 roku zajmowały 93,1% powierzchni i mieszkało na nich prawie 40% ludności kraju. Przez wiele lat dominowała tendencja spadku udziału ludności wiejskiej, jednak od 2002 roku jej udział zwiększył się o 1,4 p.p. (z 38,3 do 39,7% w 2014 roku). Korzystniejsza sytuacja pod względem przyrostu naturalnego (0,7 wobec 0,0 na 1000 mieszkańców w 2014 roku) jest na wsi niż w miastach pod względem przyrostu naturalnego, wyższy jest udział osób w wieku produkcyjnym

✉ bogdan_klepacki@sggw.pl

(63,3% wobec 63,0 w miastach), a także korzystne saldo migracji (przybyło 1,6 osób na 1000 mieszkańców)¹. Nadal jednak istnieją obszary wiejskie z problemem depopulacji. W niektórych regionach kraju zmniejsza się liczba ludności, a nawet likwidacji ulegają całe wsie. W 2002 roku było ich w Polsce 56 587, a w 2014 roku już tylko 52 545, czyli przez 12 lat ubytek sięgał 7,1% wsi. Przyczyny depopulacji, jak wskazują B. Klepacki i A. Klepacka² wynikały z pozbawienia wsi infrastruktury transportowej, a także niskich dochodów na mieszkańca. Sytuacja ta dotyczy zwłaszcza obszarów Polski Wschodniej. Mimo iż dochody ludności i samorządów wzrastają, nie następuje zmniejszanie dystansu rozwojowego w stosunku do gmin z centralnej i zachodniej Polski. Niektórzy autorzy³ wskazują, że dysproporcje te będą się pogłębiały. Dla przykładu w województwie mazowieckim zwiększyła się różnica między najbardziej i najmniej rozwiniętymi powiatami. Ze względów gospodarczych, społecznych, kulturowych i politycznych istnieje potrzeba utrzymania „żywności terenów wiejskich”. Jednak rolnictwo polskie nie jest w stanie zapewnić dochodów parytetowych w stosunku do uzyskiwanych przez mieszkańców miast, stąd trwa poszukiwane źródeł dochodów spoza rolnictwa, możliwych do lokalizacji działalności na terenach wiejskich.

Celem opracowania było wskazanie potencjalnych kierunków oddziaływania na środowisko lokalne inwestycji oraz funkcjonowania domów pomocy społecznej (DPS). Dokonano także rozpoznania przestrzennego zróżnicowania nasycenia DPS-ami w Polsce ogółem oraz na terenach wiejskich. W opracowaniu wykorzystano literaturę przedmiotu oraz przy konstrukcji map dokonano odpowiednich przeliczeń dotyczących lokalizacji tych domów na podstawie źródłowych danych (nazwa i adres) zawartych w Biuletynie Informacji Publicznej za 2017 rok.

Wielofunkcyjność obszarów wiejskich oraz czynniki jej sprzyjające

W latach 80. ubiegłego wieku powstała koncepcja wielofunkcyjnego rozwoju obszarów wiejskich, która wiązała się m.in. z tworzeniem miejsc pracy poza rolnictwem, zróżnicowaniem lokalnej gospodarki, podejmowaniem przez ludność wiejską coraz więcej nowych funkcji pozarolniczych, dotychczas „zarezerwowanych” dla miast. W latach 90. i następnych dziesięcioleciach wiele badań i publikacji z tego zakresu przygotowano

¹ GUS: Obszary wiejskie w Polsce w 2014 roku, Dział Wydawnictw Statystycznych, Warszawa 2016, s. 59–60, 64–75, 104–106.

² B. Klepacki, A. Klepacka: Sytuacja społeczno-ekonomiczna gminy w rejonie zagrożonym depopulacją (na przykładzie miasta i gminy Drohiczyń), Zeszyty Naukowe SGGW, Ekonomia i Organizacja Gospodarki Żywnościowej 2012, nr 99, s. 243–250.

³ T. Siudek, K. Drabarczyk, A. Jakubiec: Rozwój gospodarczy powiatów i podregionów województwa mazowieckiego, Zeszyty Naukowe SGGW, Ekonomia i Organizacja Gospodarki Żywnościowej 2017, nr 117, s. 33–46.

zwłaszcza w Instytucie Rozwoju Wsi i Rolnictwa PAN⁴ oraz na Wydziale Ekonomiczno-Rolniczym SGGW⁵.

Tematyka wielofunkcyjności obszarów wiejskich była szeroko podejmowana na początku obecnego stulecia, obecnie zainteresowanie nią zmniejszyło się, mimo iż teraz istnieją dobre warunki do urzeczywistniania wielofunkcyjnego rozwoju wsi oraz badań z tym związanych. Autorzy podjęli próbę wymienienia najważniejszych w tym zakresie motywów⁶:

1. Rozwój infrastruktury na obszarach wiejskich umożliwia łatwe dotarcie do atrakcyjnych turystycznie regionów, w których obecnie są tworzone warunki socjalne zaspakajające potrzeby potencjalnych klientów, a więc głównie mieszkańców miast;
2. Poprawa infrastruktury technicznej oraz społecznej jest czynnikiem zachęcającym do wyboru wiejskiej lokalizacji przedsięwzięć z branży usług socjalnych, logistycznych czy produkcji;
3. W wielu działalnościach, zwłaszcza związanych z twórczością, czy usługami, odległość traci na znaczeniu przy podejmowaniu decyzji o lokalizacji inwestycji czy miejscu zamieszkania. Współczesne środki komunikacji pozwalają na pracę na odległość lub świadczenie usług bez osobistego kontaktu klienta z usługodawcą;
4. Na terenach wiejskich koszty inwestycji są zwykle niższe niż w miastach, co wynika z niższych cen nieruchomości oraz niższych oczekiwań płacowych pracowników;
5. Władze lokalne na terenach wiejskich bardziej sprzyjają inwestorom niż w dużych aglomeracjach, bowiem w skali wiejskiej gminy jedna duża inwestycja może mieć wielkie znaczenie dla rynku pracy oraz budżetu gminy;
6. Mieszkańcy aglomeracji dostrzegają pozytywne aspekty pobytu w terenach z czystym środowiskiem. Celem ich zachęcenia do przyjazdu coraz więcej gmin wiejskich podejmuje się organizację ciekawych imprez kulturalnych, eksponuje pamiątki historyczne, zaprasza na występy znane zespoły artystyczne, co zwiększa ich atrakcyjność. Ważną rolę może tu odgrywać turystyka wiejska i agroturystyka, która może być istotnym źródłem dochodów dla osób wynajmujących kwatery i lokalnej społeczności⁷;

⁴ M. Kłodziński: Wielofunkcyjność warunkiem aktywizacji gospodarczo-społecznej obszarów wiejskich, [w:] Wieś i rolnictwo w badaniach społeczno-ekonomicznych. Księga Jubileuszowa, IRWiR PAN, Warszawa 1996, s. 155–168; M. Kłodziński: Kondycja ekonomiczna sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce w latach 2008–2009, a problemy rozwoju przedsiębiorczości wiejskiej, Wieś i Rolnictwo 2011, nr 2(151), s. 9–29; M. Kłodziński: Bariery wielofunkcyjnego rozwoju obszarów wiejskich, Wieś i Rolnictwo 2012, nr 2(155), s. 40–56; Wilkin J.: Wielofunkcyjność rolnictwa – nowe ujęcie roli rolnictwa w gospodarce i społeczeństwie, [w:] Wielofunkcyjność rolnictwa. Kierunki badań, podstawy metodologiczne i implikacje praktyczne, IRWiR PAN, Warszawa 2010, s. 17–41.

⁵ J. Grzejszczak: Organizacja i wyniki produkcyjno-ekonomiczne gospodarstw położonych we wsiach o różnicowanym udziale działalności pozarolniczej [rozprawa doktorska], SGGW, Warszawa 1998.

⁶ B. Klepacki: Domy opieki społecznej na obszarach wiejskich – skala i potencjał rozwojowy, Zeszyty Naukowe SGGW, Ekonomia i Organizacja Gospodarki Żywnościowej 2018, nr 122, s. 67–80.

⁷ A. Balińska, J. Zawadka: Znaczenie agroturystyki w rozwoju obszarów wiejskich, Zeszyty Naukowe SGGW, Ekonomia i Organizacja Gospodarki Żywnościowej 2013, nr 102, s. 127–144.

7. Coraz częstsze są postawy prozdrowotne mieszkańców miast, stąd pojawia się popyt na miejsca pobytu dla osób chcących w spokojnym miejscu zastosować określoną dietę, przeprowadzić odrobaczenie organizmu, uczestniczyć w ćwiczeniach jogi itp. Podobnie jest z zapotrzebowaniem na ośrodki łączące np. zastosowanie zielarstwa z wypoczynkiem itp.⁸;
8. Wypoczynek poza miastem coraz częściej łączony jest z turystyką kwalifikowaną, np. enoturystyką, kajakarstwem, kolarstwem, hippiką itd. Dobrze zapowiadającą się działalnością, ze względu na wydłużanie się życia ludzi, a także odejście od modelu rodziny wielopokoleniowej, staje się prowadzenie DPS-ów.

Kierunki oddziaływania funkcjonowania DPS-ów na rozwój lokalny

Dotychczas nie prowadzone były kompleksowe badania dotyczące wpływu powstawania i funkcjonowania DPS-ów na sytuację społeczno-ekonomiczną w gminach, zwłaszcza wiejskich. W tabeli 1 przedstawiono propozycję ich systematyzacji.

Istnieje wiele motywów zachęcających władze lokalne do wspierania inwestycji związanych z tworzeniem DPS-ów. Takie inwestycje wiążą się również ze wzrostem zapotrzebowania na pracowników i materiały budowlane, wyposażenie obiektów itp. Część prac mogą zrealizować miejscowe firmy, można wykorzystać lokalne surowce (np. drewno, żwir, czy już posiadane maszyny). Rośnie popyt na żywność i inne towary. Inwestycja taka „zatrudnia” nie tylko wykonawców budowlanych, ale także innych przedsiębiorców. Większe dochody gmin tworzą także szansę poprawy infrastruktury i zwiększenie atrakcyjności obszaru dla turystów i kolejnych inwestorów.

Inwestycja w DPS-y pozytywnie wpływa na zwiększenie zapotrzebowania na pracowników w czasie budowy obiektu, jego uruchamiania oraz funkcjonowania (do zarządzania, obsługi pacjentów, kuchni, opieki medycznej, prac technicznych, transportu i zaopatrzenia, remontów, księgowości itd.).

Funkcjonujące w gminie DPS-y mogą powodować czynnikiem kulturotwórczym, często bowiem organizują one różne imprezy dla pacjentów oraz środowiska lokalnego, takie jak zapraszanie tzw. ciekawych ludzi, przygotowanie pokazów filmowych, czy innych atrakcji. Uwzględnienie potrzeb pensjonariuszy oraz ich gości powoduje, że władze lokalne są bardziej skłonne do tworzenia lub porządkowania parków, ścieżek spacerowych służących również stałym mieszkańcom.

Powstawanie DPS-ów może powodować także pewne trudności, np. związane z utrudnieniami w trakcie ich budowy lub też mogą być obawy mieszkańców przed przybyciem osób w środowisku nieznanym czy chorych („obcych”). Ogólnie jednak liczba pozytywnych motywatorów przeważa nad potencjalnymi zagrożeniami.

⁸ Taką funkcję pełni ośrodek „Ziołowy Zakątek” w Korycinach koło Ciechanowca na Podlasiu.

Tabela 1. Kierunki oddziaływania, tworzenia i funkcjonowania DPS-ów na terenach wiejskich

Przykłady oddziaływania na sytuację w okresie		
tworzenia DPS	funkcjonowania DPS	
potencjalnie pozytywne		
O charakterze gospodarczym	zapotrzebowanie na wykonawców	zatrudnienie pracowników
	wzrost lokalnych wynagrodzeń (korzyść dla pracowników)	wzrost lokalnych wynagrodzeń (korzyść dla pracowników)
	zapotrzebowanie na materiały budowlane	zapotrzebowanie na żywność
	zapotrzebowanie na materiały wyposażenia	zapotrzebowanie na środki farmaceutyczne i higieniczne
	budowa elementów infrastruktury technicznej	zapotrzebowanie na nośniki energii
	zapotrzebowanie na żywność	wzrost liczby mieszkańców i osób przyjezdnych
	zmiana kierunków wykorzystania zasobów lokalnych	zachęta do tworzenia obiektów związanych z obsługą większej liczby mieszkańców i gości
	wykorzystanie nieużytków	wzrost dochodów mieszkańców
		wzrost wydatków konsumpcyjnych i inwestycyjnych mieszkańców
		wzrost obrotów w sklepach i jednostkach usługowych
wzrost dochodów gminy i budżetu (podatki)		
zmniejszenie wydatków na zasiłki dla bezrobotnych		
O charakterze społecznym	aktywizacja rejonu	poprawa sytuacji na rynku pracy
	wzrost zainteresowania gminą	aktywizacja zawodowa mieszkańców (głównie kobiet)
		ograniczenie negatywnych skutków bezrobocia
		zachęta do poprawy zagospodarowania terenu
		tworzenie miejsca potencjalnie kulturotwórczego
		promocja gminy
		aktywizacja społeczeństwa
		wzrost zainteresowania gminą potencjalnych inwestorów
		zahamowanie migracji
osiedlanie się osób spoza gminy		
Potencjalnie negatywne		
uciążliwość związana z budową	napiły osób „obcych”/pensionariuszy	
niechęć mieszkańców	napiły osób „obcych”/gości	
„rozjeżdżenie” dróg	konflikty „swój: obcy”	
brak pracowników do pracy w innych jednostkach gminy	zwiększony ruch na drogach	
wzrost kosztów pracy w gminie (element negatywny dla pracodawców)	obawy przed chorobami	

Źródło: B. Klepacki: Domy opieki społecznej na obszarach wiejskich – skala i potencjał rozwojowy, Zeszyty Naukowe SGGW, Ekonomika i Organizacja Gospodarki Żywnościowej 2018, nr 122, s. 67–80.

Domy i zakłady⁹ pomocy społecznej – rodzaje oraz rozmieszczenie w Polsce

Zjawisko pobytu osób wymagających opieki staje się coraz ważniejsze, zwłaszcza z uwagi na coraz dłuższe życie ludzi oraz rozluźnienie więzi pokoleniowych rodzin. Według Amerykańskiego Stowarzyszenia Geriatrii (AGS) aż połowę mieszkańców DPS-ów przekroczyło 85 lat, większość (72%) stanowią kobiety, głównie samotne (70% wśród kobiet to wdowy, rozwódki oraz nigdy niezamężne)¹⁰. Interesujące jest to, że według tych badań głównymi czynnikami decydującymi o zamieszkaniu w DPS-ie są: wiek (aż 15% osób powyżej 85 lat w USA mieszka w takich domach, podczas gdy z grupy wiekowej 65–74 jedynie 1,1%), niskie dochody, brak wsparcia rodziny, niska aktywność społeczna, problemy funkcjonalne i mentalne, a także przynależność rasowa i etniczna. W tym ostatnim przypadku okazuje się, że najbardziej „podatna” do korzystania z DPS-ów jest rasa kaukaska, czyli biała.

Zgodnie z prawem polskim DPS to placówka świadcząca usługi bytowe, opiekuńcze, wspomagające i edukacyjne osobom wymagającym całodobowej opieki z powodu wieku, choroby lub niepełnosprawności¹¹. Jego mieszkańcami mogą być takie osoby jak: w podeszłym wieku, przewlekłe somatycznie chore, przewlekłe psychicznie chore, dorosłe niepełnosprawne intelektualnie, dzieci i młodzież niepełnosprawne intelektualnie, niepełnosprawne fizycznie, a także uzależnione od alkoholu.

Jest możliwe prowadzenie łącznie ośrodków dla osób w podeszłym wieku i chorych przewlekłe somatycznie, chorych przewlekłe somatycznie oraz niepełnosprawnych fizycznie, w podeszłym wieku i niepełnosprawnych fizycznie, dorosłych oraz dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie, a także dzieci i młodzieży, które nie mają rodziców, bądź rodzice nie mają pieniędzy na ich utrzymanie, pracy, siły, zdrowia lub nie mogą opiekować się nimi z innych powodów¹².

Do prowadzenia DPS-ów są uprawnione jednostki samorządu terytorialnego, Kościół katolicki, inne związki wyznaniowe, fundacje i stowarzyszenia, pozostałe osoby prawne, a także osoby fizyczne.

Kierowanie osób starszych do DPS-u jest w Polsce już dość szeroko akceptowane. Z badań PMR Market Experts wynika, że 46% respondentów uznaje to za dobre rozwiązanie dla obu stron, to jest zainteresowanych oraz ich rodzin¹³. Tylko 21% osób nie zgadzało się z tą kwestią, w tym 11% nie zgadzało się zdecydowanie. W stosunku do swojej przyszłości respondenci lepiej wykształceni rzadziej (38%) wyobrażali sobie, że to oni będą w przyszłości pensjonariuszami, aniżeli osoby z wykształceniem najwyżej podstawowym (68%, w całej

⁹ Należy odróżnić pojęcia Domów Opieki Społecznej oraz Zakładów Opiekuńczo-Lecznicznych. Domy pomocy społecznej (opieki) świadczą całodobowe usługi bytowe, opiekuńcze i edukacyjne osobom wymagającym opieki z powodu wieku, choroby lub niepełnosprawności. Zakłady opiekuńczo-lecznicze świadczą usługi w zakresie długoterminowej opieki medycznej oraz pielęgnacji pacjentów nie wymagający hospitalizacji.

¹⁰ Nursing Homes. HealthinAging.org. The American Geriatrics Society, <https://www.healthinaging.org/age-friendly-healthcare-you/care-settings/nursing-homes> (dostęp: 01.12.2019).

¹¹ Rozporządzenie Ministra Polityki Społecznej z dnia 19 października 2005 r. w sprawie domów pomocy społecznej (Dz.U. 2005 nr 217, poz. 1837).

¹² B. Klepacki, op. cit.

¹³ Nursing homes for seniors – opinions and attitudes of Poles, PMR Market Experts 2017, <https://www.pmrmarketexperts.com/en/nursing-homes-for-seniors-in-poland/> (dostęp: 01.12.2019).

zbiorowości 54%). Podobne tendencję ujawniają się przy podziale respondentów według grup dochodowych – najbogatsi rzadziej widzą pobyt członków swoich rodzin w DPS-ie.

Lokalizacja i dostępność do DPS-ów w skali kraju jest zróżnicowana. Ich rozmieszczenie uwzględniając tereny miejskie i wiejskie łącznie, przedstawiono na rysunku 1.

Rysunek 1. Ogólna liczba DPS-ów w skali kraju w 2017 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie Biuletyn Informacji Publicznej <https://www.bip.gov.pl/> (dostęp: 01.07.2019).

Najwięcej DPS-ów zlokalizowanych jest w województwie mazowieckim (które jest największym pod względem ludności i powierzchni), a następnie w województwach śląskim, małopolskim i dolnośląskim. Najmniejsza liczba tych obiektów znajduje się w województwach: lubuskim, podlaskim, opolskim i zachodniopomorskim. Ogólnie można stwierdzić, że najwięcej DPS-ów jest w województwach ludniejszych lub/i większych obszarowo, o dużym udziale terenów zurbanizowanych.

Z punktu widzenia prowadzonych badań ważny jest rozkład przestrzenny jednostek na obszarach wiejskich. Liczebność DPS-ów na tych terenach w poszczególnych województwach przedstawiono na rysunku 2.

Podobnie jak w przypadku ogólnej liczby DPS-ów najwięcej zlokalizowano w województwach mazowieckim, małopolskim, wielkopolskim i śląskim, a województwami o najmniejszej liczbie DPS-ów są kolejno: lubuskie, podlaskie, podkarpackie oraz warmińsko-mazurskie. Najstabsze nasycenie tymi jednostkami jest w województwach o najstabszym poziomie rozwoju w Polsce Wschodniej i Północno-Wschodniej oraz w województwie lubuskim.

Liczba ogólna DPS-ów jest bardzo nieprecyzyjną miarą wysycenia w te obiekty, ponieważ województwa są zróżnicowane zarówno pod względem obszaru, jak i liczby ludności. Domy pomocy społecznej różnią się też wielkością, stąd lepszą miarą dostępności DPS-ów jest ich liczba przypadająca na 100 tys. mieszkańców województw, co przedstawiono na rysunku 3.

Rysunek 2. Liczba DPS-ów w gminach wiejskich w 2017 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie Biuletyn Informacji Publicznej <https://www.bip.gov.pl/> (dostęp: 01.07.2019).

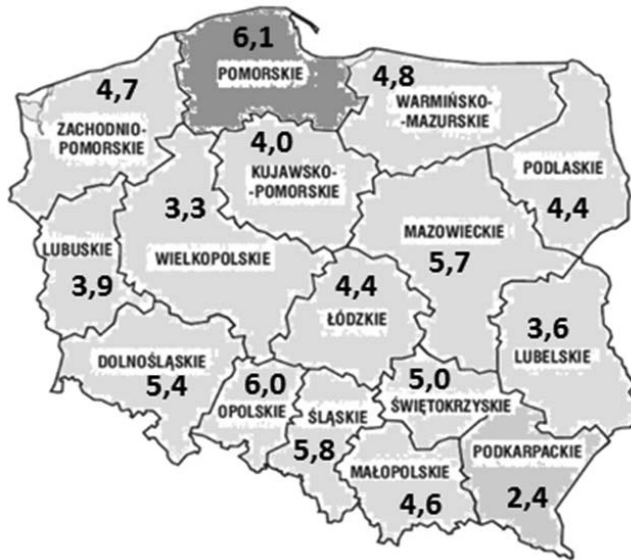

Rysunek 3. Liczba DPS-ów w województwach na 100 tys. mieszkańców w 2017 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie Biuletyn Informacji Publicznej <https://www.bip.gov.pl/> (dostęp: 01.07.2019).

Najwięcej statystycznie DPS-ów w stosunku do liczby ludności w 2017 roku było w województwie opolskim, a kolejne miejsca zajęły województwa: pomorskie, świętokrzyskie, warmińsko-mazurskie. Słabe wskaźniki wystąpiły natomiast w województwach: podkarpackim, wielkopolskim, kujawsko-pomorskim oraz lubuskim. Na tym etapie trudno jest określić zależności lokalizacji badanych obiektów od cech poszczególnych województw.

Liczbę DPS-ów na terenach wiejskich przypadającą na 100 tys. mieszkańców przedstawiono na rysunku 4.

Rysunek 4. Liczba DPS-ów na terenach wiejskich na 100 tys. mieszkańców w 2017 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie Biuletyn Informacji Publicznej <https://www.bip.gov.pl/> (dostęp: 01.07.2019)

Najkorzystniejsza sytuacja na terenach wiejskich wystąpiła w województwach pomorskim, opolskim i śląskim. Najmniej zaś takich miejsc na terenach wiejskich było w województwie podkarpackim, choć podobna, ale na nieco wyższym poziomie, była też sytuacja w województwie wielkopolskim.

Jeszcze precyzyjniejszą miarą oferty w badanym zakresie jest liczba miejsc w DPS-ach w województwie przypadająca na 1 tys. mieszkańców (rys. 5).

Najkorzystniejsza sytuacja wystąpiła w województwie opolskim, następnie kolejno w województwach świętokrzyskim i warmińsko-mazurskim. Najmniej zaś takich miejsc było w województwach wielkopolskim i kujawsko-pomorskim, choć niezbyt korzystna była też sytuacja w województwach podkarpackim, lubelskim oraz lubuskim.

Rysunek 5. Liczba miejsc w DPS-ach w województwie przypadająca na 1 tys. mieszkańców w roku 2017

Źródło: opracowanie własne na podstawie Biuletyn Informacji Publicznej <https://www.bip.gov.pl/> (dostęp: 01.07.2019 r.)

Podsumowanie

1. Dostępność do DPS-ów mierzona liczbą miejsc ogółem oraz w przeliczeniu na mieszkańców kraju jest wyraźnie zróżnicowana, a jednocześnie trudne do jednoznacznej oceny. Gdyby uwzględnić liczbę tych domów jako obiektów – najwięcej jest ich w województwach największych, najludniejszych i najbardziej zurbanizowanych. Pod względem dostępności biorąc pod uwagę liczbę miejsc w DPS-ach w stosunku do populacji województw – najkorzystniejsza jest sytuacja w takich województwach jak opolskie, świętokrzyskie i warmińsko-mazurskie. Na tym etapie badań trudno jest określić przyczyny takiej sytuacji, co wskazuje na potrzebę dalszych badań.
2. Na terenach wiejskich najwięcej było DPS-ów w województwach: mazowieckim, małopolskim, wielkopolskim i śląskim. Biorąc pod uwagę jednak populację województw, najkorzystniejsza była sytuacja w województwach: pomorskim, opolskim i śląskim. Największa dostępność miejsc wystąpiła natomiast w województwach pomorskim, opolskim, mazowieckim i śląskim. Trudno tu o jednoznaczną ocenę, jednak można stwierdzić, że w każdej klasyfikacji pojawia się województwo śląskie, ale też często województwa opolskie, pomorskie i mazowieckie. Prawdopodobnie różne są powody takiej sytuacji. Można jedynie obecnie przypuszczać, że np. w województwie śląskim jest relatywnie dużo osób starszych, chcących wyjechać z miasta i spędzić czas „emerytalny” na wsi. W pozostałych województwach są rozległe tereny wiejskie, ale też w miastach dużo osób wywodzących

się ze wsi i do niej wracających. W województwie opolskim może też ważny być element powrotów z emigracji.

3. Tworzenie i funkcjonowanie DPS-ów na wsi aktywizuje niektóre obszary. Już obecnie około 40% DPS-ów zlokalizowanych jest na terenach wiejskich¹⁴. Ich zaletą jest czyste powietrze, piękny krajobraz, ciekawe miejsca spacerowe, ale także niższe koszty funkcjonowania (i odpłatności) aniżeli w mieście.

Literatura

- Balińska A., Zawadka J.: Znaczenie agroturystyki w rozwoju obszarów wiejskich, *Zeszyty Naukowe SGGW, Ekonomika i Organizacja Gospodarki Żywnościowej* 2013, nr 102, s. 127–144.
- Biuletyn Informacji Publicznej, <https://www.bip.gov.pl/> (dostęp: 01.07.2019).
- Grzejszczak J.: Organizacja i wyniki produkcyjno-ekonomiczne gospodarstw położonych we wsiach o zróżnicowanym udziale działalności pozarolniczej [rozprawa doktorska], SGGW, Warszawa 1998.
- Klepacki B., Klepacka A.: Sytuacja społeczno-ekonomiczna gminy w rejonie zagrożonym depopulacją (na przykładzie miasta i gminy Drohiczyń), *Zeszyty Naukowe SGGW, Ekonomika i Organizacja Gospodarki Żywnościowej* 2012, nr 99, s. 243–250.
- Klepacki B.: Domy opieki społecznej na obszarach wiejskich – skala i potencjał rozwojowy, *Zeszyty Naukowe SGGW, Ekonomika i Organizacja Gospodarki Żywnościowej* 2018, nr 122, s. 67–80.
- Kłodziński M.: Wielofunkcyjność warunkiem aktywizacji gospodarczo-społecznej obszarów wiejskich, [w:] *Wieś i rolnictwo w badaniach społeczno-ekonomicznych, Księga Jubileuszowa, IRWiR PAN, Warszawa 1996.*
- Kłodziński M.: Kondycja ekonomiczna sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce w latach 2008–2009, a problemy rozwoju przedsiębiorczości wiejskiej, *Wieś i Rolnictwo* 2011, nr 2(151), s. 9–29
- Kłodziński M.: Bariery wielofunkcyjnego rozwoju obszarów wiejskich, *Wieś i Rolnictwo* 2012, nr 2(155), s. 40–56.
- Nursing homes for seniors – opinions and attitudes of Poles, *PMR Market Experts* 2017, <https://www.pmrmarketexperts.com/en/nursing-homes-for-seniors-in-poland/> (dostęp: 01.12.2019).
- Nursing Homes. *HealthinAging.org. The American Geriatrics Society*, <https://www.healthinaging.org/age-friendly-healthcare-you/care-settings/nursing-homes> (dostęp: 01.12.2019).
- Siudek T., Drabarczyk K., Jakubiec A.: Rozwój gospodarczy powiatów i podregionów województwa mazowieckiego, *Zeszyty Naukowe SGGW Ekonomika i Organizacja Gospodarki Żywnościowej* 2017, nr 117, s. 33–46.
- GUS: Obszary wiejskie w Polsce w 2014 roku, *Dział Wydawnictw Statystycznych*, Warszawa 2016.
- Rozporządzenie Ministra Polityki Społecznej z dnia 19 października 2005 r. w sprawie domów pomocy społecznej (Dz.U. 2005 nr 217, poz. 1837).
- Wilkin J.: Wielofunkcyjność rolnictwa – nowe ujęcie roli rolnictwa w gospodarce i społeczeństwie [w:] *Wielofunkcyjność rolnictwa. Kierunki badań, podstawy metodologiczne i implikacje praktyczne*, IRWiR PAN, Warszawa 2010.

¹⁴ B. Klepacki, op. cit.

Nursing homes as a factor of activation of rural development and their spatial distribution in Poland

Summary. In the study, the authors tackled the problem of diversifying the sources of income of the rural population, and thus the opportunities for their creation from sources other than agriculture. It was found that in the future rural areas niche activities will play a greater role, and one of the new directions of activity may be the creation of retirement homes in the countryside. The saturation of the country in such units varies. Most of them are in the largest, most populous and most urbanized voivodships. In terms of availability, however, the most favorable situation is in the Opolskie, Świętokrzyskie and Warmian-Masurian voivodships. In rural areas, there was the most social welfare for homes in the Mazowieckie, Małopolskie, Wielkopolskie and Śląskie voivodships. However, taking into account the population of voivodships, the most favorable situation was in the Pomeranian, Opolskie and Śląskie voivodships. The highest availability of seats occurred in Pomeranian, Opole, Masovian and Silesian.

Key words: social welfare homes, multifunctional rural development